

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

ních Justiniána císaře, jež slove dvojnásobná, způsobem tímto:

Žid přísahati má sám druhý, stoje bosýma nohama na svinské kůži, nově odřené, toliko v košili, a druhý Žid má státi proti němu na zemi a tvrditi jeho přísahu; přísahající pak má mluvití takto:

„Jakož jsem nařčen od N., že jsem statek jeho, totiž klenoty takové a takové, šaty takové a takové, tak, jakž jest od toho mluveno a proti mně vedeno, k sobě přijal, je mám, a o nich vím. I přísahám Pánu Bohu, kterýž stvořil nebe a zemi i všecky věci, kteréž v nich jsou, přísahám skrz všecka jména jeho svatá, kteráž napsal Mojžíš, služebník jeho, přísahám skrz patery knihy Mojžíšovy, v nichžto napsáno jest Desatero božích přikázání, které sám Pán Bůh svou rukou napsal, a mně křivě přísahati zapověděl, že já toho statku nemám, ani těch klenotův, aniž šatův, jakž on N. praví, aniž jsem co od něho přijal. Toho mi dopomáhej Bůh, jenž jest počátek a konec, jehož jest jméno Adonay.“

Druhý Žid, proti němu stoje, má mluvití takto:

„Jakož jsi přísahu učinil, N., že tím statkem N. vinen nejsi a jeho k sobě že jsi nepřijal, aniž jsi ho v své správě choval, ani v svých stěnách, ani v svých zdech, ani v své zemi, ani žádná čeládka tvá, jestliže právě přísaháš, tak tobě Bůh dopomáhej, ten, kterýž stvořil z ničeho nebe i země, hory i doly, povětří i vody, listí i trávu, také i tebe.“

Jestliže křivě a lživě přísaháš, dej Pán Bůh tobě za dobrořečení zlořečení, tak aby tobě tvá modlitba, kteráž jest Taškassim napsána, nic neprosněla, aby na tebe žádná milost Boží nepřišla, ale aby uschl jako hory Gelboe, kteréž proklel David, na nichž zamordován jest Saul a tři synové jeho, aby tě napadlo alchimelech a přestoupilo na tě jako na Gezy malomocenství Mamanovo, aby na tě přišla iskopa, na tvou ženu, na tvé děti, i na tvůj veškeren rod. Jestliže křivě přísaháš, dejž Bůh, aby na tebe padala síra, smola a oheň plápolající, jako padala na Sodomu devět dní a devět nocí, aby tě oheň spálil jako Nadaba a Abyn, jako padasáte mužův na žádost Eliáše proroka, aby země tvé křivě přísahy snést nemohla, ale tebe jako Datana a Abyrona živého pozřela, jestliže křivě přísaháš, dejž Pán Bůh, aby tvé děti, tvoji všickni přátelé i tvůj veškeren rod nepřišli mezi děti Abrahamovy, a ty abys nikdy nepřišel do Jerusalema a Mojžíš v budoucím životě aby tobě nedal jísti šerabara a leviacham. Tak tobě pomáhej Bůh věčný, jehožto jest svaté jméno Adonay. Amen.“

Této dvojité přísahy užívalo se tedy, jak patrně, v takových případech, kdy neměl obviněný náležitý počet svědků k své obhajobě. Třebáže zachovaný text byl psán až ve stol. XVI., jest pouhým opisem skutečně užívaného znění přísahy, jehož originál se nám nezachoval¹⁾.

Pokud se týče samosprávy těchto nejstarších Židů lounských, vytvořili žádné korporace samostatné, nýbrž po vytvoření pražské obce židovské příslušeli pod pravomoc této obce a uchylovali se v určitých případech a potřebách k jejím starším o pomoc. Za Lucemburků nedařilo se Židům českým dobře vůbec. Král Jan, potřebuje velice mnoho peněz na své jízdy zahraniční, dovedl svou ochranu prodávati jak náleží draze. Nicméně právě proto, že mohl se nadíti od nich časté podpory, nebránil nikterak jejich pronikání do země. Za Karla IV. objevovaly se snahy, zarazit tento postup a počalo již tehdy docházeti k protižidovským bouřím. K největším z nich patří bouře chebská, k níž došlo v r. 1350. Ta nalezla značný ohlas i v jiných městech západních Čech, nedá se však zjistiti, že by také v L. bylo došlo k nějakým výstřednostem. Král Václav IV. používal Židů

jako královské komory a dovoľoval občas obírat žid. obyvatelstvo pražské, nicméně k vypuzení Židů nepřivolíval již z antagonie vůči vysokému kléru a z vrozené vypočítavosti dobrého hospodáře, jakým se jeví tento král po celou dobu své vlády, přes rozmanité chyby své povahy.

Jisto jest, že již před válkami husitskými měli lounští Židé svou modlitebnu a snad i svou školu. Až do sud se mělo za to, že byla v některém domě v židovské ulici. Ve skutečnosti tomu tak bylo teprve ve stol. XVII. Ve stol. XIV. a XV. nalézáme ji umístěnu v domě č. 182 v uvedené již výše „Ulici bířiců“⁸⁾.

Z Židů před válkami husitskými ve městě uselých setkáváme se nejdříve s Izraelem k r. 1403. Patřil mu dům č. 181, který se v knihovním zápise nazývá „Židův dům“. Tento dům náležel mu ještě v r. 1424, tedy uprostřed bouří husitských. Jeho manželka slula Hajla. Jim patřil v r. 1417 také zmíněný dům „Nad struhou“, čp. 179, jenž později prodán obci. V letech 1411/12 se uvádí jako majitel domu dnešní čp. 178 Jonka Žid. Izrael měl bratra Musina, jehož manželka slula Důra (psáno Dwora), jejich syn byl Jonáš. Těmto manželům patřil v r. 1416 dům čp. 176, od r. 1417 pak i dům čp. 181. Jak se celé to přibuzenstvo rozrostlo a zohatlo průběhem husitských válek a uprostřed velikých majetkových poměrů oné doby, jež vynesla městům nelsýchané rozšíření jejich državy na úkor klášterů a katolických vrchností i církve, o tom uslyšíme v období předbělohorském.

Z uvedených jmen vidíme, že nebylo žádného omezení v nabývání majetku pro Židy městské, ani omezení jejich počtu omezením sňatků či zavedením numeru klausa, jaké se objevuje později za vlády panovníků z domu habsburského. Nedochází v době předhusitské v L. ani k žádným bouřím z důvodů cechovních nebo majetkových, obyvatelstvu židovskému ponechána úplná svoboda rozvoje, třeba že nucen Žid platiti za právní ochranu značné dávky, nepřijímán do cechů a podroben živ i mrtev mýtu za osobu i židovskou dávkou z hlavy.

II. Lounské Židovstvo v období předbělohorském.

Nejslavnějším obdobím v dějinách města L. jest beze sporu období husitské. V tomto hnutí šlo veškeré Židovstvo české věrně a vytrvale po boku strany revoluční, kališnické, již prokazovalo podle svých možností platné služby. Proto za celou dobu vlastní války domácí, ani za nejnebezpečnějších situací nedošlo k žádnému nepřátelství mezi lounskými kališníky a domácími Židy. Winter má za to, že toto příhlutí Židovstva k husitům spočívá na výborné politické, mezinárodní orientovanosti, která dala tušiti Židům již předem, jak mohou jediné války husitské skončiti¹⁾. Mám však za to, že tu hrála jistou úlohu i silná antipatie proti dosavad všemocné vládnoucí církvi římské, od níž se nikdy nedočkal Židovstvo ničeho dobrého a snad i vzpomínky na několikráté kruté pronásledování Židů v zemích západních, odkud přicházela vojska křížácká.

Jisto jest, že i po uklidnění poměrů těšili se Židé poměrně klidnému vývoji v L. až do počátku stol. XVI., kdy stoupající drahota a změněné poměry hospodářské začaly buditi v kružích městského živnostnictva cechovního nespokojenost s konkurujícím živlen židovským a počíná docházeti k bouřlivým událostem protižidovským i v L. Tyto bouře se stupňují po nastoupení Habsburků s příchodem protireformační činnosti jesuitské a vedou posléze k úplnému vypuzení Židů z města za vlády císaře Ferdinanda I. Hospodářská situace Židů až do té doby byla vel-